

İYİNİN VE “KÖTÜ OLMAMA”NIN ÖTESİNDE

Eric Schmidt oldukça etkili bir isim, hatta WikiLeaks'i kurduğumdan beri yolumun kesiştiği büyük güç sahibi kişiler arasında bile öyle sayılır. Mayıs 2011 ortalarında Londra'ya yaklaşık olarak 3 saatlik bir sürüş mesafesinde olan Norfolk'un (Doğu İngiltere'nin alt kısmında kalan bölge) kırsal kesiminde ev hapsindeydim. Çalışmalarımıza karşı sürdürülen aşırı baskı ve engellemeler tam hızıyla devam ediyor ve kaybetdiğimiz her an sonsuzluk hissi gibi geliyordu. O aralar dikkatimi başka şeylerin cezbetmesi neredeyse imkânsızdı. Ta ki meslektaşım Joseph Farrell'in Google'ın yönetici başkanının benimle görüşmek üzere randevulaşmak istediğini iletmesine kadar.

Google'ın üst kademe yöneticileri Washington koridorlarında dolaşan bürokratlarla karşılaştırıldıklarında; daha soğuk, daha mesafeli ve daha gizli kapaklı görünüyorlardı. Amerikan Devleti'nin üst düzey yetkilileriyle yıllardır kafa kafaya gelmiş keçiler gibiydik. Silikon Vadisi'nde yeşerip büyüyen güç merkezleri bilinmezliklerini halen koruyor olsalar da bu gizemlilikleri artık yavaş yavaş ortadan kalkıyordu, dünyanın en etkili gücü olma yolunda ilerleyen şirketini bilinçli bir şekilde yakından anlama ve

nüfuz etme imkânına kavuşuyordum. Schmidt, Google'ın Yönetici Başkanı (CEO) olarak 2001 yılında başa geçmiş ve ondan sonra da Google'ı koca bir imparatorluğa dönüştürmüştü.¹

Koca bir dağın huzuruma gelmiş olduğunu görmüş olmanın verdiği şaşkınlığa bir de merak karışmıştı. Ancak Schmidt ve beraberindekilerin gelip gitmelerinden bayağı bir süre sonra aslında kimlerin beni ziyaret ettiğine dair gerçek bir fikrim oldu.

Bahsi geçen ziyaretin belirtilen amacı, bir kitap çalışmasıydı. Schmidt, Google Fikirler Topluluğu'nun (Google Ideas) yöneticisi olan Jared Cohen'le birlikte bir inceleme eser hazırlamaktaydı. Google Ideas ise şirket içi “düşünce kuruluşu” olarak tanınıyordu. O zamanlar Cohen hakkında çok az bilgiye sahiptim. Aslında, Cohen 2010 yılında ABD Dışişleri Bakanlığı'ndan Google'a geçiş yapmıştı. Cohen, iki dönem Amerikan Hükümeti'ndeki bakanlıkta ikna yeteneği olan ve “Y Kuşağı”yla ilgili düşünceleri dile getirmekle bilinen bir kişiydi. Cohen aynı zamanda yirmili yaşlarında sokulduğu dünya siyasetiyle ilgili düşünce kuruluşlarının ve enstitülerinin de ayrıcalıklı bir mensubu olmuştu. Daha sonra, Dışişleri Bakanları Rice (Condoleezza) ve Clinton (Hillary) için kıdemli danışman olarak çalıştı. Bakanlıkta Siyaset Planlama Ekibi'nce “Condi'nin (Condoleezza Rice) parti çocuğu” olarak adlandırılıyor, Silikon Vadisi'nden Amerikan siyasi çevrelerine moda kavramları

1 Google şu an 400 milyar dolar değerinde ve 49,829 kişiyi çalıştırıyor. 2011 yılında şirkette 33,077 kişi çalışırken, şirketin varsayılan değeri 200 milyar dolardı. Bkz: “Investor Relations: 2012 Financial Tables”, Google archive.today/lux4M. Bkz: “Investor Relations: 2014 Financial Tables”, Google archive.today/35IeZ.

aktarıyor ve “Kamu Diplomasisi 2.0”² gibi kulağa hoş gelen ama uydurma, tumturaklı moda terimleri ortaya atıyordu. Dış İlişkiler Konseyi’nin (CFR-Council on Foreign Relations) -*Amerikan Dışişleri Bakanlığı’yla içli dışlı olan ünlü düşünce kuruluşu*- yardımcı ekibine ait sayfanın kendisine ait bölümünde ise uzman olduğu konular olarak şunları sıralamıştı: Terörizm; köktencilik; bağlantı teknolojilerinin 21.yy devlet idaresine etkileri; İran.³

Dışişleri Bakanlığı’nda çalıştığı sırada, 2009 yılında İran hükümetine karşı başlatılan ama sonuç alınamayan ayaklanmaya yardımcı olması için Twitter şirketinin başkanı Jack Dorsey’e e-posta gönderip, şirketin daha önceden planlamış olduğu sistem bakım çalışmalarını ertelemesini isteyen de Cohen olduğu iddia edilmişti⁴. Cohen’in Google’la olan aşk ilişkisi, ‘Amerika’nın Irak işgali sırasında harabeye çevirdiği Bağdat’ı incelemek için Eric Schmidt’le yaptıkları ziyaretteki arkadaşlıkla başladı. Schmidt, bundan birkaç ay sonra, Cohen’e uygun olan yaşamsal alanı yani yeni bir “düşün/yap kurumu”nu New York’taki Google’da kurdu ve başına da Cohen’i getirdi. Böylece “Google Ideas” doğmuş oldu.

Aynı yıl, ikisi beraber, Dış İlişkiler Konseyi’nin (CFR) *Foreign Policy* isimli dergisinde, Amerikan dış politikasının bir enstrümanı olarak, Silikon Vadisi’nin reformcu özellik-

2 Bkz: Schmidt ve Cohen’in benzer konuları tartıştıkları kitabı daha ciddi inceleyen ve benim kitabımdaki bazı araştırmalara öncelik eden makale için, Joseph L Flatley: “Being Cynical: Julian Assange, Eric Schmidt, and this year’s weirdest book” Verge 7 Haziran 2013, archive.today/gfLEr

3 Jared Cohen’in Dış İlişkiler Konseyi’ndeki tanıtım sayfası için, archive.today/pkgQN

4 Shawn Donnan, “Think Again” Financial Times 8 Temmuz 2011, archive.today/ndbmj. Rick Schmitt, “Diplomacy 2.0,” Stanford Alumni, Mayıs/Haziran 2011, archive.today/Kidpc

lerini öven bir siyaset belgesi yayınladılar.⁵ Schmidt ve Cohen, “Bağlantı teknolojilerinin birliği”ni (coalitions of the connected)⁶ anlatırken şunu iddia ediyorlardı:

Askeri birliktelikler kurmuş olan demokratik devletler, benzer birliktelikleri bağlantı teknolojileri alanında da sergileyebilirler... Bu birliktelikler dünya vatandaşlarını *koruma görevi* için yeni bir yol öneriyor [önemle vurgulandı].⁷

5 Eric Schmidt ve Jared Cohen, “The Digital Disruption: Connectivity and the Diffusion of Power,” Foreign Affairs, Kasım/Aralık 2010, archive.today/R13I2

6 “Bağlantı teknolojilerinin birliği” (coalitions of the connected), anlaşılan “Gönüllüler Birliği”ne (coalition of the willing) -ingilizcede- ses uyumu olarak benzesin diye seçilmiş. “Gönüllüler Birliği” ise 2003 yılında BM’in izni olmadan Irak’ı işgal eden ABD liderliğindeki devletler için benimsenen bir deyimdi.

7 “Koruma Görevi” daha akılda kalıcı, “Koruma Sorumluluğu”yla ya da kısaltılmış hali olan “R2P (Responsibility To Protect)”yle karşılaştırıldığında. R2P; uluslararası hukukta “normalleşmeye başlamış”oldukça tartışmalı bir deyim. R2P insan hakları meselesini, bireylerin hayatlarının tehlike altında olduğu bölgelere uluslar birliği tarafından olması “insani yardım kapsamında müdahale”sine indirgemektedir. Paul Wolfowitz’in çıplak sömürgecilikinden (Bkz. Patrick E. Tyler, “U.S. strategy plan calls for insuring no rivals develop,” New York Times, 8 Mart 1992, archive.today/Rin1g) çekinen ABD’li liberaller için R2P, Orta Doğu’daki askeri hareketleri desteklemek için arkasına sığınacak bir örtü, 2011’de Libya’nın işgalinde ve 2013’de Suriye’de görülmüş olduğu gibi. Jared Cohen’in Hükümet Bürosundaki amiri Anne-Marie Slaughter, bunu “bizim egemenlik konusundaki anlayışımızı değiştiren 1648’deki Westphalia barışından sonraki en önemli tanım kayması” olarak tanımladı. Slaughter’ın bu konudaki methiyelerini görmek için Richard H. Cooper ve Juliette Voïnov Kohler tarafından basıma hazırlanmış olan “Koruma Sorumluluğu: 21yy için Küresel Ahlak Sözleşmesi (Responsibility to Protect: The Global Moral Compact for the 21st Century)” isimli kitabı Palgrave Macmillan’ın sayfasından indirebilirsiniz, archive.today/OdmMq

Eleştiri mahiyetli bir makale için Noam Chomsky’nin bu öğretisi ile ilgili Birleşmiş Milletler’de verdiği bildiri. Noam Chomsky, “Noam Chomsky tarafından Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna Koruma

Aynı yazıda, “Bu teknolojinin ağırlıklı olarak özel sektör tarafından üretildiğini” de savunuyorlardı.

Şubat 2011’de, bu makalenin yayınlanmasından iki ay sonra, Mısır Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek, popüler bir halk ayaklanmasıyla yönetimden düşürüldü. Mısır, Amerika’nın “Orta Doğu’daki jeopolitik çıkarlarını”⁸ desteklemek için her daim ayakta tutulan ve Amerika’ya vekâlet eden bir diktatörlük olmuştu. Batılı seçkinler, bu halk ayaklanmasının ilk aşamalarında Mübarek’e arka çıktılar. Julian Assange’ı “yüksek teknoloji teröristi” ilan eden ABD Başkan Yardımcısı Joe Biden, Mübarek’in bir diktatör olmadığını dolayısıyla görevinden istifa etmemesi gerektiğinin altını çiziyordu.⁹ İngiltere’nin eski başbakanı Tony Blair, Mübarek’in “muazzam cesarete sahip birisi” ve “iyilik dağıtan bir güç”¹⁰ olduğu konusunda ısrarcıydı. ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton içinse Mübarekler “aile dostlarıydı”.¹¹

Sorumluluğu ile ilgili sunulan bildiri (Statement by Professor Noam Chomsky to the United Nations General Assembly Thematic Dialogue on Responsibility to Protect.), Birleşmiş Milletler, New York, 23 Temmuz 2009, is.gd/bLx3uU

Ayrıca “Koruma Sorumluluğu: Zamanı gelmiş ve geçmiş bir fikir mi? (Responsibility to protect: An idea whose time has come—and gone?)” Economist, 23 Temmuz 2009, archive.today/K2WZJ

8 Bridget Johnson, “Biden: Mübarek bir diktatör değil, ayaklanmalar Doğu Avrupa’dakiler gibi değil (Biden: Mubarak not a dictator, protests not like Eastern Europe),” The Hill, 28 Ocak 2011, archive.today/L7EcI

9 A.g.e.

10 Chris McGreal, “Tony Blair: Mübarek, muazzam bir cesarete sahip bir kişi ve iyilik dağıtan bir güç (Tony Blair: Mubarak is immensely courageous and a force for good),” Guardian, 2 Şubat 2011, archive.today/SIsmb

11 Bakan Clinton 2009 yılında: “Ben başkan Mübarek’i ve eşini aile dostları olarak kabul ediyorum (I really consider President and Mrs. Mubarak to be friends of my family),” ABC News, 31 Ocak 2011, archive.today/8NAoz

Derinlerdeyse, Dışişleri Bakanlığı'nın yazışma trafiğinden anlaşıldığına göre, ABD bir taraftan Mübarek yönetimine destek olurken diğer taraftan Mısır toplumunun aktörlerini yönlendirmeyi ve onlara yardım etmeyi de ihmal etmemişti. Fakat ABD yönetimi Hüsnü Mübarek'in yönetimde ayakta kalamayacağını anladığı anda kendine yeni seçenekler aramaya başladı. ABD ilk önce Ömer Süleyman'ı (Mısır'ın nefret edilen istihbarat şefi) Mübarek'in yerine oyuna sürmek istedi. Nefret edilse de Dışişleri Bakanlığı'nın Kahire'den gelen kendi iç yazışmaları *-ki o zaman biz WikiLeaks'te bunları yoğun bir şekilde yayınlıyorduk-*, Süleyman'ın kariyerinden takdir ederek bahsediyordu. Mısır'ın işkence uygulamalarının başındaki kişi olan Süleyman, CIA'in Mısır'daki sağ kolu ve İsrail'in Mübarek'e tercih ettiği kişiydi.¹² Süleyman, bahsettiğim ve görünmeyen bazı nedenlerden dolayı uluslararası güçlerin ve Mısırlıların desteğini alamayarak Mübarek'in koltuğuna oturma umudunu yitirdi. Kaybedenleri destekleme konusunda oldukça dikkatli olan ABD bu sefer kendisini Mısır toplumunun destekçisi olarak yutturmaya deniyordu. Uzun ve çetrefilli bir deneyim olan Mısır halk ayaklanmasına baştan gösterilen çekince çoktan unutulurken, bu ayaklanma Hillary Clinton tarafından önce Amerikan teknoloji şirketlerinin ve daha sonra da Amerikan Dışişleri Bakanlığı'nın bir başarısı olarak ortaya sürülmüştü.¹³

12 Richard Smallteacher, "Mısır-Mısır- Amerika Birleşik Devletleri'nin Ömer Süleyman'la yaptığı işbirliği en başarılısı (Egypt-Egypt-U.S. intelligence collaboration with Omar Suleiman most successful)," WikiLeaks, 1 Şubat 2011, archive.today/neBhy

13 Bkz. "Hükümet Bakanı Hillary Clinton'ın İnternet Özgürlükleri Üzerine Konuşması (Secretary of State Hillary Clinton's Speech on Internet Freedom) *güncellendi*" Bakan Clinton'ın Günlüğü, 15 Şubat 2011, archive.today/nChdl

Aniden herkes Amerikan küresel gücünün ve sosyal medyanın keşişimindeki bu yerde olmak istiyordu. Schmidt ve Cohen bu yeri çoktan fethetmişti bile. Onlar “Aklın İmparatorluğu” (The Empire of the Mind) isimli makalelerini bir kitaba dönüştürürken, geniş kitlelere ulaşma hedefi için küresel teknoloji devleri ve uluslararası güçlerle işbirliğine girdiler.

Benimle bir röportaj yapmak istediklerini söylediler. Ben de kabul ettim.

Haziran ayı içerisinde bir gün tespit edildi.

Haziran ayına gelindiğinde konuşulacak çok fazla mesele vardı. WikiLeaks, o yaz Amerikan hükümetine ait diplomatik belgeleri yayınlatabilmek için harıl harıl çalışıyordu. Biz her hafta binlerce yazışmayı yayınlıyorduk. Devlet yazışmalarının ilk yayınlanmasının üzerinden yedi ay geçtikten sonra Hillary Clinton bu yayınların “devlet yönetiminin dokularını” parçalayabilecek bir “uluslararası topluma saldırı” olduğunu ilan etti. Bayan Clinton bir bakıma da haklıydı.

Clinton’ın bahsettiği “doku”, çoğu ülkede yalanlar üstüne bina edilmişti: ülkede baskı arttıkça yalanlar da bir o ka-

Mısırlı eylemciler daha farklı bir tavır alıyorlardı: “Amerikan Devletine bağlı Devlet Destekli Kurumlarından (NGO) aldığımız yardım için teşekkür ederiz ancak aynı kuruluşların eylemcileri tutuklayan ve onlara zorbaca davranan Mısır’ın gizli servislerini de eğittiklerinin farkındayız,” Mısırlı eylemci Basim Fatih’in Nisan 2011’de New York Times’a yaptığı açıklama. Ron Nixon, “Amerikalı Kurumlar Arap Ayaklanmalarını Besledi (U.S. Groups Helped Nurture Arab Uprisings)”, New York Times, 14 Nisan 2011, archive.today/bJyGP

dar büyüyordu. ABD'ye sırtını dayamış güç odakları arzu ettikleri güç nispetinde, ülkelerinin muhalifleri hakkında Amerika'ya fısıldamak zorundaydı. Bu yapı dünya başkentlerinde sürekli tekrarlanıyordu: Keyfince kurulmuş küresel gizli bağılıklar, parası ödenmiş iyilikler, sahte birliktelikler ve topluma söylenenlerin tam tersinin özel görüşmelerde söylenmesi yani ikiyüzlülükler. WikiLeaks'in yayınlarının kapsamı ve coğrafi çeşitliliği ABD Dışişleri Bakanlığı'nın krizleri yönetebilme kabiliyetine darbe vurdu. Sahnedeki oyuncular arasında bağlar kopunca, ardından yılların kızgınlıklarının içine akacağı büyük çatlaklar bıraktı.¹⁴

Bahsedilen “dokudaki yırtılmalar” kendisini Kuzey Afrika'da hemen gösteriverdi. 28 Kasım 2010 tarihinde, ilk diplomatik belgeler zaten kaygan olan siyasi çevrelere yayınlandı. Zini El-Abidin Ben Ali'nin Tunus'taki yönetiminin kokuşmuşluğu herkesçe biliniyordu. Tunus halkı yoksulluktan kıvranıp işsizlik ve hükümet baskısı diz boyuyken, yönetim müsrif partiler düzenliyor ve yakınlarını kayırıcı yeni imkânlar yaratıyordu. Tunus yönetiminin çürümüşlüğü hakkındaki ABD Dışişleri Bakanlığı'nın iç yazışmaları (bunlar WikiLeaks tarafından yayınlandı), halkın kızgınlığını kışkırtmaya ve toplum içerisinde eylem çağrılarına sebep oldu. Ben Ali'nin propaganda bakanı olan Usama Rumdani, yayınladığımız yazışmaların “Ben Ali yönetimini bitiren ölüm vuruşu”¹⁵ olduğunu daha

14 “Clinton'ın özür gezisi (Clinton on a WikiLeaks 'apology tour),” IPI, 10 Ocak 2011, archive.today/AYRCx

15 Tunuslu yayıncı Naawat'dan Sami Ben Garbiya'nın dediği gibi: “28 Kasım 2010 tarihinde Tunileaks yazışmalarının yayınlaması ile Arap Baharının başlama tarihi olan 17 Aralık 2010 arasında 20 gün geçti. O gün zavallı satıcı Muhammed Bazuzi kendisini sokak ortasında yaktı. İngiliz bir gazeteciyle bu yıl yapılan söyleşide Ben Ali'nin Propagan-

sonra itiraf etti. Tunus yönetimi WikiLeaks'in yayınladığı yazışmaları gizlemeye ve yasaklamaya çalışırken halkın kızgınlığının daha da artmasına sebep oldu. *WikiLeaks*, *Al Akbar* ve *Le Monde* Tunus internetinden kaldırıldı, yerlerine "Ammar 404" diğer adıyla "Sayfa bulunamadı" geldi. Tunuslu yayıncı *Nawaat.org* karşı atak yaptı ve sızan belgelerin çevirilerini Tunus devletinin gözünden uzak yöntemlerle dağıtmaya devam etti. Ülkedeki genel durum yirmi gün boyunca alttan alta kaynadı. 17 Aralık günü genç bir meyve satıcısı olan Muhammed Bazizi, yolsuzluk batağındaki yerel yönetim yetkililerinden bıktığı için kendisini ateşe verdi. Bazizi'nin ümitsiz ölümü bir sembole dönüştü ve isyan ateşi sokaklara yayıldı.

Protestoların şiddeti yeni yılla birlikte artmıştı. Bayan Clinton'ın Orta Doğu'dan başladığı "WikiLeaks özür gezisine"¹⁶ çıktığı zaman Tunus halk ayaklanması 10 Ocak

da Bakanı Usama Rumdani, Tunileaks'in Ben Ali'nin sonunu getiren ölüm vuruşu olduğu gerçeğini itiraf etti. Yolsuzluk ve düzendeki çürümüşlük asıl mesele değildi. Zaten Tunusluların, ülkelerinin yolsuzluk batağında olduğunu Tunileaks'den duymaları gerekmiyordu. Tunuslular yıllardan beri bu yolsuzlukları günlük konuşmalarında alay konusu yapmıştı. Bu sefer farklı olan, yönetimin kendi çirkin görüntüsüyle yüzleşmek zorunda kalmış olmasıydı. Yönetim; içeridekilerin ve dışarıdakilerin Tunus hükümetinin acımasızlığını ve yolsuzluklarını bildiklerinin farkındaydı. Ve birisinin bunlardan bahsediyor olması muhalefet ya da siyasi tertip olarak kabul edilmiyordu zira Amerikan Hükümeti gibi bir müttefikin bundan bahsetmesi asıl sorundu." Sami Ben Garbiya, "Chelsea Manning and the Arab Spring," *Nawaat*, 28 Şubat 2014, archive.today/pw0p9

Sami Ben Garbiya'nın yazdığı diğer bir makale Arap Baharından bir kaç ay önce yayınlandı. Bu makale daha çok ABD'nin Orta Doğu ve Kuzey Afrika'daki "internet özgürlükleri" konularına değiniyordu. Sami Ben Garbiya, "The Internet Freedom Fallacy and the Arab Digital Activism," *Nawaat*, 17 Eylül 2010, archive.today/aoTrj

16 "Clinton on a WikiLeaks apology tour," UPI, 10 Ocak 2011, archive.today/AYRCx

günü halen dipdiri ayaktaydı. Dört gün sonra Tunus Hükümeti düştü. Ondan on bir gün sonra toplu ayaklanmalar Mısır'a sıçradı. Ayaklanmaların fotoğrafları uydudan olduğu için yayınları engellenemeyen Katar merkezli El Cezire tarafından Orta Doğu'da gösterilmeye başladı. Bir ay içerisinde Yemen, Libya, Suriye ve Bahreyn'de "öfkeli günleri" ve sivil ayaklanmalar başladı. Aynı zamanda Cezayir, Irak, Ürdün, Kuveyt, Fas ve Sudan'da da geniş çaplı halk protestoları baş göstermişti bile. Suudi Arabistan ve Umman'da dahi halk gösterileri düzenlendi. 2011 yılı siyasi uyanışların, fırsatçı askeri saldırıların ve tedbirci baskınların yılı oldu. Muammer Kaddafi Ocak ayında WikiLeaks'i alenen suçlayan açıklamasını yaptı¹⁷ ve aynı yılın sonunda da öldürüldü.

Devrimci ayaklanmaların heyecan dalgaları Avrupa'ya ve diğer yerlere kadar ulaştı. Haziran'da Schmidt'le bulduğumuz sırada, Puerto del Sol halk tarafından işgal edilmiş ve göstericiler İspanya'nın meydanlarında siyah giyimli özel güvenlik ekipleriyle karşı karşıya gelmişti. İsrail'de halk kamp kurdu, Peru'da gösteriler başladı ve hükümet değişti.¹⁸ Şilili öğrenciler hareketlerini sokaklara taşıdılar. Binlerce insan çalışanların hakları için ABD'nin Wisconsin eyaletinin başşehri olan Madison'ı kuşattı.¹⁹ O yılın sonu

17 Brian Whitaker, "Gaddafi versus Kleenex," 18 Ocak 2011, albab.com'da "Libya: The fall of Colonel Gaddafi," altında bulunabilir, archive.today/lxF1u

Jillian C. York, "Qaddafi's View of the Internet in Tunisia," jillianc-york.com, 16 Ocak 2011, archive.today/GFRQC

18 Greg Grandin, "With Ollanta Humala's Win, Peru Joins Latin America's Left Turn," Nation, 7 Haziran 2011, archive.today/8cvxx
Bkz. Nikolas Kozloff, "WikiLeaks cables: The great equaliser in Peru," Al Jazeera, 2 Haziran 2011, archive.today/wBacn

19 Gitar müzisyeni ve şarkı yazarı Tom Morello (Rage Against the Machine, Audioslave, the Nightwatchman, Street Sweeper Social Club,